

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Саченка Андрія Олеговича

на тему **«НЕОІНДУСТРІАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ**

ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації. Трансформаційній зміни у спрямованості економічного розвитку України в різні періоди незалежності та цивілізаційного поступу визначались економічними та геополітичними викликами. Прискорення та актуалізація інноваційної трансформації промислових підприємств провокується або зростаючими потребами в модернізації й задоволенні непрогнозованих запитів щодо узгодженості прогресивних технологій з іншими сферами їх дифузії, або за наявності нагромаджених інвестиційного та інтелектуального капіталів, що потребують капіталізації. Проте в кризові періоди стійкість та результативність, а за обмеженості капіталів – і доцільність, стратегування розвитку потребує додаткового регулювання, стимулювання та контролю. Безпекові виклики, зокрема, спровоковані війною й економічними наслідками світової пандемії, з однієї сторони обмежують ресурсні можливості у неоіндустріальній модернізації промислових підприємств, а з іншої – потребують ефективних інноваційних рішень для створення ключових переваг у військово-оборонних технологіях, модернізації промислово-виробничих й інфраструктурних комплексів, збереженні інтелектуального потенціалу країни та конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародних ринках. Глобальні безпекові виклики постійно трансформуються, тому усталені закономірності та принципи стратегій розвитку потребують адаптації до трансформаційних змін, концептуального переосмислення й формалізації.

Актуалізація зазначених наукових завдань поглиблюється, розширюється з економічних наук на сфери державного та суспільного регулювання. Неоіндустріальна концепція базується на імплементації високотехнологічних інновацій у промисловості, а прискорення і дифузія технологій і навичок їх застосування на сьогодні базується на імплементації глобальних принципів сталого розвитку та гармонізації впливів світових інституцій на державні регулятори, поширенні та стимулюванні міжнародних ініціатив із сталого розвитку.

Практичний досвід виходу зі світової кризи, що є наслідком повних локдаунів та зупинки міжнародних економічних комунікацій, став новим

драйвером для стимулювання оновлення технологій, реалізації та нагромадження інноваційного потенціалу, що формує нові концептуальні засади для переосмислення підходів до регулювання стратегічних векторів модернізації.

Поряд з тим, українська практика відбудови деокупованих територій та відновлення економічної активності релокованих суб'єктів господарювання, досвід збереження цілісності та конкурентоспроможності національної економіки попри військові загрози показує, що доступн до технологічних та управлінських інновацій є гарантами не лише державності, а й результативності активізації інноваційної діяльності. Такий прикладний характер та досвід провакують необхідність аналізу та переоцінки тенденцій і формалізації закономірностей у регулюванні стратегій неоіндустріального розвитку визначення їх місця й ролі в становленні принципів та розвитку промислових підприємств.

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується її зв'язками із найважливішими стратегічними векторами національного стимулювання інноваційної активності, в тому числі й у промисловості. Зокрема, окремі положення були виконані в межах науково-дослідних робіт Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: «Аналітика та моделювання економічного розвитку в імперативах Trans Tech» (номер державної реєстрації 0123U101760), «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій» (номер державної реєстрації 0112U007817). Крім того автор виконував дослідження і в рамках наукової діяльності ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» за темою: «Трансформація моделі просторового розвитку України» (номер державної реєстрації 0124U000984).

Проведена апробація роботи підтверджу практичну цінність та потреби економічного простору у впровадженні дослідницьких ініціатив. В дисертаційній роботі деталізовано сфери впровадження та наукові результати, які впроваджено, а саме – в діяльності Міністерства економіки України (довідка № 3021-06/58153-07 від 06.08.2024 р.), Українського союзу промисловців та підприємців при реалізації ініціативи «Нова індустріалізація України» (довідка № 13/56 від 02.10.2024 р.), виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради (довідка № 1122/01-2023в від 1.10.2024 р.), а також в освітній діяльності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (довідка № 28.05/05 від 28.01.2025)) та Міжнародного університету фінансів (довідка №7/214 від 29.12.2024)

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

удосконалено:

– науково-методичний підхід до розробки концептуальних положень стратегування державної політики промислового розвитку, який, на відміну від існуючих, базується на моделі неоіндустріалізації, що принципово змінює послідовність планування, коли спершу визначається потенціал неоіндустріалізації – повноцінний спектр факторів і умов інституціонального та організаційно-економічного середовища технологічної модернізації переробної промисловості, і надалі саме на їх формування спрямовуються стратегічні цілі, завдання і заходи державної неоіндустріальної політики. Методико-прикладна значимість підходу полягає, з одного боку, в поєднанні, інструментів стратегічного планування державного регулювання розвитку переробної промисловості, а з іншого боку, в орієнтації на нагальні зміни з подолання технологічних розривів, відмову від сировинної орієнтації виробництва, масштабування високотехнологічних секторів промисловості, формування конкурентних переваг у стратегічних галузях промисловості, розвиток підприємств – технологічних лідерів;

– теоретичний підхід до формування методичного підходу до аналізу перебігу процесів неоіндустріалізації у переробній промисловості України через: (1) визначення складових – характеристик аналізування, індикаторів оцінювання у їх межах та перевірки внеску у загальний тренд; (2) виявлення специфічних аспектів дослідження в частині його мети і завдань, обрання оптимальних методичних підходів та методів економічного аналізу, формування складу індикаторів, врахування інноваційно-технологічного чинника, застосування якого дозволило обґрунтувати методичну концепцію і послідовність етапів діагностики й перевірки якості перебігу процесів неоіндустріалізації;

– методико-прикладні положення в сфері державної політики забезпечення безперебійного виробництва та реалізації, зокрема на експорт, високотехнологічної продукції переробної промисловості, для чого розроблено стратегічну карту стратегії інтегрування виробничо-збутового ланцюга товарів критичного імпорту переробної промисловості у глобальні ланцюги доданої вартості. Особливостями карти слугують її провідні елементи (передові прогресивні технології; технічна підтримка на засадах державно-приватного партнерства; раціональне місце розташування виробничих потужностей; партнерство з розбудови дистрибуційної системи просування й збуту продукції на ринки), конкретні способи їх реалізації та попередньо

виставлені результати, кінцева мета яких – формування ефективної і надійної мережі постачальників (вхідної екосистеми) та дистриб'юторів реалізації вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту (вихідної екосистеми);

– засади стратегічного планування державної політики неоіндустріального вектору поступу національної економіки, для чого, з урахуванням специфіки поточного стану, тенденцій і проблематики процесів розвитку та технологізації на прикладі переробної промисловості України, визначеної за результатами SWOT-аналізу, обґрунтовано елементи неоіндустріальної стратегії її розвитку, а саме її мету, стратегічні та операційні цілі, завдання, індикатори реалізації операційних цілей та заходи. Відмінними аспектами авторського підходу є визначення альтернатив неоіндустріалізації галузі та специфіки їх реалізації, а також підбір системи кількісно-якісних індикаторів, що уможливило запровадження регіонального моніторингу реалізації стратегії;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до ідентифікації системних основоположних чинників неоіндустріалізаційного розвитку переробної промисловості, які визначені за результатами протиставлення ознак, провідних технологій та характеру і пріоритетів державної промислової політики за індустріалізації, деіндустріалізації, реіндустріалізації та неоіндустріалізації. Такий підхід, на відміну від існуючих, дозволяє визначати і формувати систему чинників у відповідності до забезпечення розвитку переваг неоіндустріалізації, а відтак, сприяє обґрунтуванню та реалізації комплексу заходів і інструментів інтенсифікації її перебігу;

– науково-прикладні пропозиції щодо вдосконалення практичного інструментарію реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості шляхом побудови цілісної системи пов'язаних і узгоджених між собою заходів державного регулювання, спрямованих на досягнення кожної зі стратегічних цілей нової промислової політики, визначення індикаторів аналізу стану перебігу неоіндустріальних трендів та реалізації відповідних завдань, розроблення методико-прикладних положень щодо моніторингу реалізації стратегії неоіндустріалізації галузі. Практична апробація пропозицій сприятиме досягненню мети політики неоіндустріалізації переробної промисловості;

– прикладні рішення з моделювання чинників впливу на реалізацію неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості, для чого розроблено методику прогностичної аналітики стратегування розвитку переробної промисловості України, в основі якої – застосування каузальних методів для виявлення залежності валової доданої вартості галузі від стану та

динаміки провідних факторів виробництва, якими є обсяги основних засобів, капітальних інвестицій та витрат на оплату праці. Апробація методики дозволила визначити сценаріїв перебігу ситуації та сформувати більш дієві інструменти державної політики, які дозволять ефективізувати процеси неоіндустріального промислового розвитку.

Основні наукові положення, висновки та практичні пропозиції є обґрунтованими, що підтверджується систематизацією великої кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дисертації, використанням реальних статистичних джерел інформації та забезпечення достатньою кількістю графічних і текстових матеріалів. Мета і завдання дослідження відповідають темі дисертації.

Отримані автором висновки за результатами проведеного дослідження є достовірними та містять елементи наукової новизни. Достовірність основних положень дисертації апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах, опубліковано у фахових виданнях, апробовані та впроваджені у практичну діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання щодо поглиблення теоретичних засад, розвиток науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування і реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості вирішено у повній відповідності до положень дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Саченка А.О. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» та напрямкам досліджень відповідно до галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Економіка».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Саченка А.О. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою.

Текст дисертації характеризується послідовністю, доступністю та логічністю викладення матеріалу. Автор дотримується наукового стилю мовлення та використовує загальноприйняту наукову термінологію за темою дисертації.

Дисертація складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 244 сторінки.

У вступі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його теоретичний та методичний базис, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичну значимість; наведено особистий внесок здобувача та апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* досліджено сутнісно-змістовну еволюцію та генезу теорії економічного розвитку та становлення концепції неоіндустріалізації, сформовано концептуальні положення державного стратегування неоіндустріального розвитку суб'єктів національної економіки, а також деталізовано організаційні засади формалізації неоіндустріальних стратегій розвитку промислових підприємств. Автором розкрито методологічні засади та інструментарій аналізу неоіндустріалізації у переробній промисловості.

У *другому розділі* проведено аналітику соціально-економічних індикаторів розвитку переробної промисловості, проведено оцінювання впливу викликів та потенціалу збереження навколишнього середовища через впровадження екологоорієнтованих інновацій на підприємствах переробної промисловості. Автором обґрунтовано та наведено практичну спрямованість на впровадження енергозберігаючих технологій у Стратегічній карті інтегрування виробничо-збутового ланцюга товарів критичного імпорту переробної промисловості у глобальні ланцюги доданої вартості

Третій розділ розкриває результати каузально-економетричного моделювання зв'язків валової доданої вартості, оплати праці, вартості основних засобів та капітальних інвестицій у переробну промисловість України, що дозволило *оцінити результативність стратегічних рішень* шляхом прогнозування наслідків державних заходів для технологічної модернізації галузі. Автором обґрунтовано систему стратегічних заходів для проактивного стимулювання неоіндустріалізації підприємств переробної промисловості.

Додатки містять: додаткові інформаційні матеріали щодо статистичних та розрахункових даних, використаних у дисертаційній роботі; документи, що підтверджують впровадження результатів дослідження у практичну діяльність державних інституцій, що регулюють розвиток підприємств переробної промисловості.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН

України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 14 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 1 стаття у виданні, що включено до наукометричної бази Web of Science та публікується у країні-члені ОЕСР; 6 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 7 публікацій, що відображають апробацію результатів дослідження (в тому числі 2 в країнах-членах ОЕСР).

Представлені публікації відрізняються високим науковим рівнем, відповідають принципам академічної доброчесності, а публікації у співавторстві містять особистий внесок здобувачки.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Серед недоліків, зауважень та побажань, слід відмітити наступні:

1. Досліджуючи у п. 1.1 еволюцію економічного розвитку, особливості та переваги неоіндустріалізації, на рис. 1.1. Визначальні віхи еволюції економічного розвитку та особливості неоіндустріалізації автор, з-поміж іншого, вказує на характер і пріоритети державного регулювання. Однак, слід було уточнити за рахунок яких інструментів вони реалізуються.

2. У таблиці 1.1 здобувач наводить аспекти оцінювання стану та рівня неоіндустріалізації та зокрема перелік індикаторів, з використанням яких проводиться відповідний аналіз. Однак, у п. 3.3 також наводиться методика моніторингу реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості, де вже визначено інший склад індикаторів. Ці аспекти слід згодити.

3. На рис. 1.8 дисертації наведено Методичну концепцію і послідовність аналізування неоіндустріалізації переробної промисловості і серед них є дуже цікавий аспект № 5 – діагностика ефективності державної політики неоіндустріалізації галузі. Дана пропозиція автора має практичну цінність, тому рекомендується посилити її дослідження у майбутньому.

4. У Розділі 2 дисертації варто розглянути можливість оновлення даних за 2023-2024 рр. в окремих таблицях/рисунках (табл. 2.12 та ін). Це б дозволило продемонструвати зміни соціально-економічних індикаторів розвитку переробної промисловості на другому році війни і порівняти їх з доковідним періодом.

5. У підрозділі 2.1 дисертації варто було провести аналіз витрат на наукові дослідження і розробки за видами робіт за 2010-2023 роки та витрат на інноваційну промислову політику в Україні, щоб розкрити зміст

неоіндустріалізації та здатності забезпечити високотехнологічний розвиток і повоєнне відновлення економіки України.

6. На рис. 3.12. «Альтернативи перебігу процесів неоіндустріалізації переробленої промисловості України» здобувач визначає 3 стратегії, яких слід дотримуватися під час того, чи іншого сценарію розвитку ситуації в економіці України. Для розуміння векторності та варіативності наведених неоіндустріальних стратегій необхідно уточнити їх сутність.

7. У параграфі 3.1 дисертації всі змінні запропонованих моделей (що утворюють комплекс моделей виробничої функції) запропоновано розділити на три класи: залежні змінні, незалежні змінні і змінні, що представляють собою проміжні розрахунки для прогнозування. Потребує уточнення які саме індикатори є незалежними змінними для моделей нижчого рівня і залежними змінними у моделях виробничої функції, які використовуються для розрахунку валової доданої вартості у переробній промисловості. Також варто узгодити одиниці виміру та змістове навантаження відносного відхилення моделі ВДВ від статичних даних (Табл. 3.2 (С. 153), Табл. 3.3, С.156). На С. 157 формула 3.10 – «Середня заробітна плата в переробній промисловості» Q_i задається в моделі екзогенно і може бути розрахована як $L_i Q_i$. Потребують узгодження між собою змінні та пояснення.

8. Оскільки мова йде про неоіндустріальний розвиток переробної промисловості (тобто високотехнологічний) було б цікаво розрахувати взаємозв'язок не лише соціальних індикаторів та капітальних інвестицій на ВДВ у промисловості, але й витрат на наукові дослідження і розробки за видами робіт за 2010-2023 роки, зокрема фундаментальних та прикладних наукових досліджень або частки витрат на наукові дослідження і розробки у ВВП. Це б суттєво посилило значущість прогностичного моделювання у рекомендаційній частині дисертації.

Вважаю, що висловлені зауваження не є критичними, не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Саченка Андрія Олеговича на тему «Неоіндустріальна стратегія розвитку переробної промисловості України» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для економіки. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Саченко Андрій Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

професор кафедри економічної кібернетики,
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Ольга БОБК

« ____ » _____ 20 ____ року

